

Antzinaroan Olinpiadek zuten eraginak liluratuta, Coubertingo Baroiak Joko Olinpikoak berriro egiten hastea lortu zuen. 1896tik lau urtean behin egin dira Jokoak, I. eta II. mundu gerretako etena kenduta. Mende honetan Joko Olinpikoek islatu dute gizarteak izan dituen aldaketak. Emakumeen presentziak, arrazismoak, gerra hotzak eta nazionalismoek lekua izan dute Olinpiadetan.

Testuak: **Jon Olaskoaga**

Joko Olinpikoen etengabeko aldaketa

Pierre de Fredrik, Coubertingo Baroiak, egindako lanari esker hasi ziren Olinpiadak. Frantziar pedagogoa liluratuta zuten Antzinaroan Olinpian egiten ziren Jokoek. Herrien arteko adiskidetasuna sendotzeko tresnak izan zirela pentsatzen zuen eta horregatik burgesiako beste partaide batzuekin batera sortu zuen Nazioarteko Batzorde Olinpikoa 1894an. Bi urte geroago, Giorgios Averoff arkitekto greziarrak emandako dirulaguntzari esker, Atenasen egin ziren Aro Modernoko lehen Joko Olinpikoak. Lehen txapeldun olinpikoa James Conolly estatubatuarra izan zen (jauzi hirukoitza). Emakumeek ez zuten parte hartu.

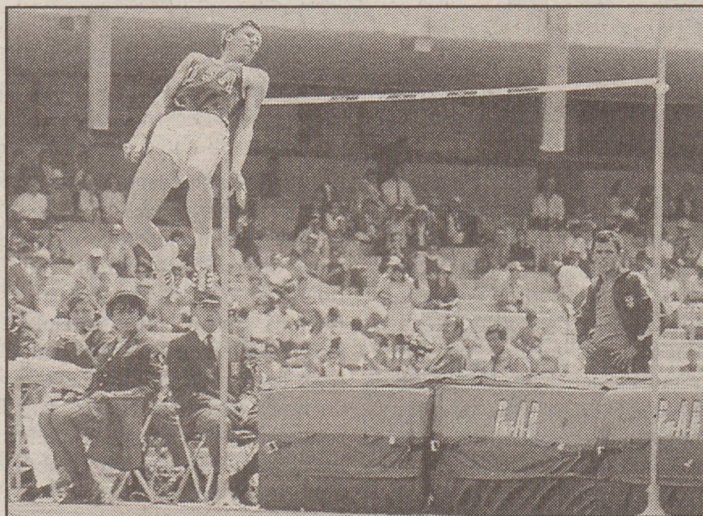
Atenasako arrakastaren ondoren Coubertinek bere hirira, Parisera, eraman zituen Joko Olinpikoak. Baina lehiaketek bost hilabete iraun zuten Munduko Erakusketa egiten zen bitartean. Atletak askok ez zekiten Joko Olinpikoetan parte hartzen ari zirenik. Igeriketa probak Sena ibaian egin ziren eta tartean oztopo lasterketa berezia egin zen, igeriketa eta arku tiroa konbinatzen zituen. Emakumezkoek lehen aldiz jardun zuten, sokatira eta rugby taldeek bezalaxe.

Coubertinek kale egin zuen Joko Olinpikoak Mundu Erakusketatik batekin aldi berean egitean. Baina baroiak ez zuen gehiegi ikasi, 1904an beste horrenbeste egin baitzuen. Hasiera batean Chicagon egin behar ziren, baina Roosevelt lehendakariak bultzatuta St. Louis-era pasatu ziren. Han beste azoka bat ospatu zen eta Joko Olinpikoak itzalean gelditu ziren.

Joko Olinpikoak gainbehera zihoazen Atenasek Aro Berriko lehen Joko Olinpikoen 10. urteurrena ospatu zuen arte. Tarteko Jokoak deitu zitzaizkien egindako lehiaketei eta oso arrakastatsuak izan ziren, nahiz eta Coubertin Joko horien aurka egon. Emaitzak ez zituen ofizialki onartu NBOk. Hala eta guztiz, 1906an lortutako bultzadak Joko Olinpikoak sendotu zituen. Bi urte geroago Londresen 2.000 kirolarik hartu zuten parte eta lehen aldiz herrialde bateko ordezkari gisa aritu ziren.

Stockholmgo 1912ko Jokoen antolakuntza ona izan zen. Lehen aldiz agertu zen kronometraje elektrikoa.

Gerrak baldintzatutako Jokoak • Antzinaroan gerrak gerarazten ziren kirolariak Olinpiara joan zitezkeen, baina 1916an kontrakoa geratu zen. Lehen aldiz Joko

Jesse Owens eta Dick Fosburyk txundituta utzi zituzten ikusleak Berlingo eta Mexikoko Joko Olinpikoetan.

hasi zen. Sobiet Batasunak lehen aldiz hartu zuen parte Olinpiadetan eta bi blokeen arteko lehia errepikatu zen lau urtero 1988ra arte. Lehen Joko horietan estatubatuarrek atera ziren garaile, sobietarrek baino bost domina gehiago irabaziz. Melbourne (1956) sobietarrek buelta eman zioten markagailuari, 98-74 irabaziz. Gerra hotza pil-pilean zegoen, urte hartan SESBek Hungariako herriaren matxina zantatu baitzuen. Bi herrialdeak aurrez aurre izan ziren waterpoloan eta sekulako partidua gogorren ondoren hungariarrak 4-0 nagusitu ziren. Espainiak, Holandak, Egiptok eta Suitzak Jokoak boikoteatu zituzten.

1960an aro berria hasi zen, telebista sartu baitzen Jokoen bihotzean. Ordutik aurrera, telebistaren bultzadarekin, munduko leku guztietara iritsi dira Jokoak. Armstrongek Ilargia zapaldu zuenean baino audientzia handiagoa izaten zuten Joko Olinpikoek. 1964an Tokion satelite bidezko zuzeneko emanaldiak indarra hartu zuten eta telebistak dirutza handiak inbertitzen hasi ziren Jokoen eskulubia izateko.

Islituak eta boikotak • Mexikoko Joko Olinpikoak (1968) hasi baino hamar egun lehenago manifestazio handiak egin ziren, Olinpiadetan dirutza izela gastatuko zela salatzeke. Gobernuak tankeak atera zituen kaleetara eta 11 pertsona hil ziren istiluetan.

Olinpikoak bertan behera geratu ziren I. Mundu Gerrarengatik. Coubertinek ikusi zuen politikak mugimendu olinpikoan izan zezakeen eragin txarra eta Paristik Lausanara aldatu zuen NBOren egoitza. Anberesen (1920) guda-ko zauriak artan orbaindu gabe zeuden eta herrialde galtzaileek —Alemania, Bulgaria, Hungaria, Austria eta Turkia— ezin izan zuten parte hartu. Bandera olinpikoa lehen aldiz agertu zen.

1924ko Jokoak Amsterdamen egin behar ziren. Coubertinek NBOko lehendakari zela utziko zuen eta bere agintean egiten ziren azkeneko Jokoak Parisen nahi zituen. Hala izan zen. Parisko Jokoak amaitu ondoren «nire lana egia dago», adierazi zuen baroi frantziarrak eta bere postua utzi zuen. 20ko hamarkadan amateurismoaren inguruan zalaparta handiak egon ziren. NBOk amateurismoaren aldeko apustua egin zuen, muga argi utziz: «Amateurra da kirola egiten duen pertsona, baina bere irabaziak kirolerik lortzen ez dituenak.

Profesionala da bizitzeko zati bat kirolerik ateratzen duena». 1932an Paavo Nurmi ezin izan zuen parte hartu, korritzeagatik dirua jaso baitzuen.

1936ko Joko Olinpikoak Alemania nazien propagandarako tresna izan ziren. Hitlerrek arraza arioaren gorespenerako antolatuta zituen Jokoak, baina Jesse Owens atleta beltzak lotsagarri utzi zuen lau urrezko domina lortuta. Alemaniaren indar teknologikoa agerian geratu zen Berlinen. Lehen *foto-finish* elektronikoa martxan izan zen eta Europako beste hirietara irudiak bidaltzeko zepelin bat erabili zen. Gainera, txandaka eraman zen lehen aldiz suziri olinpikoa Grezietatik Berlinera.

Gerra hotzak lekua hartu zuen • Bigarren Mundu Gerraren ondoren, Europaren egoera urko zaila zen, baina hala ere 3ko Jokoak Londresen egin ziren. Hiri Olinpikoa RAFeko pilotuak barrakoiak jarri ziren. 1952an, Helsinkin, EEBB-SESB borroka

Mexikoko altuerari esker munduko 34 errekor hautsi ziren. Oihartzun handikoa izan zen Smith eta Carlos esprinter estatubatuarrek podiumean egindako *black-power* keinua. Bi atleta beltzak ukabila altxatuz EEBB-tako ereserkia entzun ondoren, Mexikotik bota zituzten gaizkileak balira bezala.

München Irail Beltza talde palestinarreko zortzi kidek 11 atleta israeldar bahitu eta hil zituzten. Hala ere, Brundage NBOko lehendakariak Jokoek jarraitzeko agindu zuen, 34 orduko etenaldia egin eta gero. München gertatutakoaren ondoren, Joko Olinpiko guztietako buruhauste nagusia segurtasuna izan da. Montrealgo (1976) aurrekontua bost aldiz handitu zen 16.000 polizia eta soldadu segurtasunaz ardura zitezen. Atentatu psikosia hain handia zen, non Argentinako ofizial bat erail zuen Poliziak debekatutako leku batean autoa aparkatzeagatik. Afrikako 24 herrialdek alde egin zuten Montrealdik NBOk Zeelanda Berria zigortu ez zuelako. Zeelandarren rugby selekzioak Hego Afrikan egin zuen jira bat, herrialde horri egiten zitzaion boikotari jaramonik egin gabe.

Boikota egin zuten herrialdeen kopurua areagotu egin zen Moskun (1980). Sobietar Batasunak Afganistan inbaditu eta gero, Carterrek Joko Olinpikoetan parte ez hartzeko deia egin zuen. Berarekin bat egin zuten 61 herrialdek. Los Angelesen (1984) ordainekoa eman zien SESBek EEBBei. Bloke komunistako 16 herrialde ez ziren Los Angelesen egon. Kaliforniako hirian egindako Olinpiadak sektore pribatuak antolatu zituen. Atenasen 1896an egindako Jokoeetatik ez zen horrelakorik gertatu, baina emaitzak bikainak izan ziren.

Seulen (1988) boikot masiborik ez zen izan, nahiz eta Kubak eta Etiopiak ez parte hartu. Beste mamu bat agertu zen Olinpiada haietan: dopina. Ben Johnsonen 100 metroetan lasterketa ikusgarria egin zuen, baina dopinaz terketan positiboa eman zuen. Atletak askok drogak hartzen zizutela zabaldu zen eta NBOk hasi zuen dopinaren aurkako borroka.

Berlingo harresia erori eta gero Sobietar Batasuna desegin zen. Bartzelonan (1992) Talde Batuen izenean hartu zuten parte SESBeko antzinako errepublikak, Lituania, Estonia eta Letonia izan ezik. Profesionalismoak bete-betean hartu zituen Jokoak eta ia kirol guztietan munduko onenak aritu ziren. Saskibaloian *Dream Team*-ak ikusleak txoratuta zituen. X